

**Koninklijk besluit van 17 juni 1997
betreffende de veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk
(B.S. 19.9.1997)**

- Gewijzigd bij: (1) koninklijk besluit van 28 augustus 2002 tot aanwijzing van de ambtenaren belast met het toezicht op de naleving van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk en de uitvoeringsbesluiten ervan (B.S. 18.9.2002)
- (2) koninklijk besluit van 10 oktober 2012 tot vaststelling van de algemene basiseisen waaraan arbeidsplaatsen moeten beantwoorden (B.S. 5.11.2012)
- (3) koninklijk besluit van 20 juli 2015 tot wijziging van diverse bepalingen teneinde deze aan te passen aan Verordening (EG) nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels (B.S. 4.8.2015) [Omzetting in Belgisch recht van de Richtlijn 2014/27/EU]

Omzetting in Belgisch recht van de negende bijzondere richtlijn 92/58/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften voor de veiligheids- en/of gezondheidssignalering op het werk

Artikel 1.- § 1. De bepalingen van dit besluit zijn van toepassing op de werkgevers, de werknemers en de personen, zoals bepaald in artikel 2 van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.

§ 2. Het is niet van toepassing op:

- 1° de signalering voorgeschreven voor het op de markt brengen van gevaarlijke stoffen en [mengsels (3)], producten en uitrusting;
- 2° de signalering gebruikt voor het weg- en spoorwegverkeer, de binnen- en zeescheepvaart en het luchtverkeer.

Art. 2.- Voor de toepassing van dit besluit wordt verstaan onder:

- 1° “veiligheids- of gezondheidssignalering”: een signalering die, toegepast op een bepaald object, een bepaalde activiteit, een bepaalde situatie of een bepaalde handelswijze, door middel van - al naar gelang van het geval - een bord, een kleur, een lichtsignaal, een akoestisch signaal, een mondelinge mededeling of een hand- of armsein, een aanwijzing of een voorschrift verstrekt met betrekking tot de veiligheid of de gezondheid op het werk;
- 2° “verbodssignaal”: een signaal dat een handelswijze, waardoor gevaar zou kunnen worden gelopen of gevaar zou kunnen ontstaan, verbiedt;
- 3° “waarschuwingssignaal”: een signaal dat voor een risico of een gevaar waarschuwt;
- 4° “gebodssignaal”: een signaal dat een bepaalde handelswijze voorschrijft;
- 5° “reddings- of hulpsignaal”: een signaal dat aanwijzingen geeft met betrekking tot nood-uitgangen of hulp- of reddingsmiddelen;

- 6° “aanwijzingssignaal”: een signaal dat andere aanwijzingen geeft dan die bedoeld onder 2° tot 5°;
- 7° “bord”: een signaal dat door de combinatie van een geometrische vorm, kleuren en een symbool of een pictogram een bepaalde aanwijzing verstrekt en waarvan de zichtbaarheid van het bord wordt gegarandeerd door een voldoende sterke verlichting;
- 8° “aanvullend bord”: een bord dat samen met een onder 7° genoemd bord wordt gebruikt en dat aanvullende aanwijzingen verstrekt;
- 9° “veiligheidskleur”: een kleur waaraan een bepaalde betekenis is toegekend;
- 10° “symbool of pictogram”: een afbeelding die een situatie beschrijft of een bepaalde handeldwijze voorschrijft en die wordt aangebracht op een bord of een verlicht oppervlak;
- 11° “lichtsignaal”: een signaal, uitgezonden door een inrichting bestaande uit doorzichtig of doorschijnend materiaal dat van binnen uit of van achteren wordt verlicht, zodat een lichtgevend oppervlak wordt waargenomen;
- 12° “akoestisch signaal”: een gecodeerd geluidssignaal, uitgezonden en verspreid door een daartoe ontworpen inrichting, zonder gebruikmaking van de menselijke stem of van spraaksynthese;
- 13° “mondelijke mededeling”: een overeengekomen mondelinge boodschap, met gebruikmaking van de menselijke stem of van spraaksynthese;
- 14° “hand- of armsein”: een beweging of stand van de armen of handen in gecodeerde vorm, bedoeld om aanwijzingen te geven aan personen die handelingen verrichten waarbij risico of gevaar voor werknemers bestaat;
- 15° *opgeheven (3)*
- 16° [“etikettering”: de etikettering zoals bedoeld in Verordening (EG) nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels, tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006; (3)]

[17°“Verordening (EG) nr. 1272/2008”: Verordening (EG) nr. 1272/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels, tot wijziging en intrekking van de Richtlijnen 67/548/EEG en 1999/45/EG, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 1907/2006. (3)]

Art. 3.- [Onverminderd de bepalingen van artikel 21 van het koninklijk besluit van 27 maart 1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, neemt de werkgever de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat de werknemers, wat de veiligheids- of gezondheidssignalering op het werk betreft, een passende opleiding krijgen, inzonderheid in de vorm van nauwkeurige instructies. (3)]

De in vorig lid bedoelde opleiding heeft in het bijzonder betrekking op de betekenis van de signalering, inzonderheid wanneer daarbij woorden worden gebruikt, en op de te volgen algemene en specifieke handelwijzen.

[Art. 4.- Onverminderd de bepalingen van artikel 17 van het Koninklijk besluit van 27 maart 1998 betreffende het beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, zorgt de werkgever ervoor dat de werknemers geïnformeerd worden over alle, betreffende de veiligheids- of gezondheidssignalering op het werk, te nemen maatregelen. (3)]

Art. 5.- De veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk mag alleen gebruikt worden voor het overbrengen van boodschappen of informatie, bedoeld in dit besluit.

Art. 6. § 1.- Uitgezonderd in de omstandigheden bedoeld in § 3, wordt de veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk op de volgende wijzen uitgevoerd:

1° op permanente wijze:

- a. de signalering met betrekking tot een verbod, een waarschuwing en een gebod, alsmede de signalering met betrekking tot de lokalisatie en de identificatie van reddings- of hulpmiddelen, door middel van borden die overeenstemmen met de voorschriften van de bijlagen I, II en VI van dit besluit;
- b. de signalering voor de lokalisatie en identificatie van het materieel en de uitrusting voor brandbestrijding, door middel van borden of de veiligheidskleur die overeenstemmen met de voorschriften van de bijlagen I, II en IV van dit besluit;
- c. de signalering op recipiënten en leidingen, overeenkomstig de voorschriften van artikel 10 en van de bijlagen I en III van dit besluit;
- d. De signalering van het gevaar door stoten tegen obstakels, door vallende voorwerpen of voor vallen van personen, door middel van banden of borden die overeenstemmen met de voorschriften van de bijlagen I, II en V van dit besluit;
- e. de markering van verkeerswegen overeenkomstig de voorschriften van de bijlagen I en V van dit besluit;

2° op occasionele wijze:

- a. de signalering van gevaarlijke gebeurtenissen, de oproep van personen voor een specifieke actie, alsmede de dringende evacuatie van personen, door middel van een lichtsignaal, een akoestisch signaal of een mondelinge mededeling die overeenstemmen met de voorschriften van de bijlagen I, VI, VII en VIII van dit besluit en rekening houdend met de mogelijkheden tot vrije keuze bedoeld in artikel 8 en tot gelijktijdig gebruik bedoeld in artikel 9;
- b. het leiden van personen, die handelingen verrichten waarbij een risico of een gevaar bestaat, door middel van hand- of armseinen of mondelinge mededelingen die overeenstemmen met de voorschriften van de bijlagen I, VIII en IX van dit besluit;

§ 2.- In afwijking van de bepalingen van § 1 kan de [Minister van Werk (3)] aan werkgevers of categorieën van werkgevers de toestemming verlenen de maatregelen met betrekking tot de

bijlagen VI, VII, VIII, punt 2, en IX, punt 3, van dit besluit, te vervangen door alternatieve maatregelen die hetzelfde beschermingsniveau garanderen.

[De in het eerste lid bedoelde toestemming wordt verleend op advies van de Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

De aanvraag wordt ingediend bij de Algemene Directie Humanisering van de Arbeid van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en is vergezeld van een voorstel van alternatieve maatregelen en van het advies van het of de betrokken Comit es voor Preventie en Bescherming op het werk of, bij ontstentenis ervan, van de betrokken vakbondsafvaardigingen. (3)]

§ 3.- De signalering die van toepassing is op het weg- en spoorwegverkeer, de binnen- en zeescheepvaart en het luchtverkeer moet, indien daar reden toe is en onverminderd de bepalingen met betrekking tot de bijlage V, voor dat verkeer worden gebruikt binnen de ondernemingen of inrichtingen.

Art. 7.- De veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk moet doeltreffend zijn.

Daartoe eerbiedigt de werkgever de algemene principes, opgesomd in de bijlage I, punt 3, van dit besluit.

Art. 8.- Bij gelijke doeltreffendheid bestaat een vrije keuze tussen:

- 1° een band of een bord voor het signaleren van risico's van struikelen, of vallen door hoogteverschil;
- 2° de lichtsignalen, de akoestische signalen of de mondelinge mededeling;
- 3° het hand- of armsein of de mondelinge mededeling.

Art. 9.- De volgende signalen kunnen gelijktijdig gebruikt worden:

- 1° het lichtsignaal en het akoestisch signaal;
- 2° het lichtsignaal en de mondelinge mededeling;
- 3° het hand- of armsein en de mondelinge mededeling.

[**Art. 10.-** Recipiënten die gebruikt worden bij werkzaamheden met gevaarlijke stoffen of mengsels bedoeld in Verordening (EG) nr. 1272/2008, en recipiënten gebruikt voor de opslag van dergelijke gevaarlijke stoffen of mengsels alsmede zichtbare leidingen die dergelijke gevaarlijke stoffen of mengsels bevatten of waardoor deze gevaarlijke stoffen of mengsels worden getransporteerd, moeten voorzien zijn van de voorgeschreven etikettering, zoals gedefinieerd in artikel 2, 16°.

De bepalingen van het eerste lid zijn niet van toepassing op recipiënten die worden gebruikt bij werkzaamheden van korte duur of op recipiënten met een vaak wisselende inhoud, mits er toereikende alternatieve maatregelen worden genomen, inzonderheid op het gebied van voorlichting en opleiding van de werknemers, die hetzelfde beschermingsniveau garanderen.

De etikettering kan:

- 1° vervangen worden door waarschuwborden als weergegeven in bijlage II van dit besluit, waarbij dezelfde pictogrammen of symbolen worden gebruikt. Indien punt 3.2 van bijlage II geen gelijkwaardig waarschuwbord bevat, moet het relevante gevarenpictogram als weergegeven in bijlage V van Verordening (EG) nr. 1272/2008 worden gebruikt;
- 2° aangevuld worden met bijkomende informatie zoals de naam en/of de formule van de gevaarlijke stof of van het gevaarlijke mengsel en een gedetailleerde beschrijving van het gevaar;
- 3° voor het transport van recipiënten op de arbeidsplaats worden aangevuld met of vervangen door borden die in de hele Unie van toepassing zijn voor het transport van gevaarlijke stoffen of mengsels. (3)]

Art. 11.- [Plaatsen, lokalen of afgesloten ruimten die worden gebruikt voor de opslag van aanzienlijke hoeveelheden gevaarlijke stoffen of mengsels, moeten worden aangeduid door de passende waarschuwborden bedoeld in bijlage II, punt 3, 2°, van dit besluit, of worden voorzien van een signalering overeenkomstig artikel 10, tenzij, rekening houdend met bijlage II, punt 1, 4°, wat de afmetingen betreft, de etikettering van de afzonderlijke verpakkingen of recipiënten daartoe volstaat. Indien punt 3.2° van bijlage II geen gelijkwaardig waarschuwbord bevat om mensen te waarschuwen voor gevaarlijke stoffen of mengsels, moet het relevante gevarenpictogram als vastgelegd in bijlage V bij Verordening (EG) nr. 1272/2008 worden gebruikt. (3)]

De in het eerste lid bedoelde borden of etikettering moeten, al naar gelang het geval, bij de opslagruimte of op de toegangsdeur tot de opslagruimte worden geplaatst.

Art. 12 tot 37.- *wijzigingsbepalingen*

Art. 38.- Bepalingen, andere dan de hogervernoemde bepalingen, die, wat de veiligheids- of gezondheidssignalering betreft, naar de toepassing van artikel 54quinquies van het ARAB verwijzen, worden geacht te verwijzen naar de toepassing van de artikelen 1 tot 11 van dit besluit.

Art. 39.- *opgeheven (1)*

Art. 40.- De bepalingen van de artikelen 1 tot 11 en van artikel 41 van dit besluit en zijn bijlagen, vormen titel III, hoofdstuk I, [Afdeling VIII (2)], van de Codex over het welzijn op het werk met volgende opschriften:

- 1° "Titel III : Arbeidsplaatsen."
- 2° "Hoofdstuk I : Basiseisen."
- 3° ["Afdeling VIII : Veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk". (2)]

Art. 41.- Ten laatste de eerste dag van de dertiende maand volgend op die gedurende welke dit besluit in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt, voldoen de werkgevers aan zijn bepalingen wat de veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk betreft, die:

1. door dit besluit wordt ingevoerd en die niet voorzien was door de bepalingen van artikel 54quinquies van het ARAB;
2. overeenkomstig de bepalingen van artikel 54quinquies van het ARAB op de arbeidsplaats reeds in gebruik was, doch waarvoor het pictogram door dit besluit werd gewijzigd of vastgesteld.

Art. 42.- *opheffingsbepaling*

Art. 43.- Onze Minister van Tewerkstelling en Arbeid is belast met de uitvoering van dit besluit.

BIJLAGE I

Algemene principes inzake de veiligheids- en gezondheidssignalering op het werk

1. Doel van de veiligheids- en gezondheidssignalering is, op een snelle en gemakkelijk te begrijpen wijze de aandacht te vestigen op objecten, activiteiten en situaties, die bepaalde gevaren kunnen veroorzaken.
2. De aanwijzingen in onderstaande tabel gelden voor alle signaleringen met een veiligheidskleur:

KLEUR	BETEKENIS OF DOEL	AANWIJZINGEN EN TOELICHTINGEN
Rood	Verbodssignaal	Gevaarlijke houding
	Gevaar - alarm	Stop, stilstand, noodschakelaars Evacuatie
	Brandbestrijdingsmateriaal en brandweeruitrusting	Identificatie en lokalisatie
Geel of oranje-geel	Waarschuwingssignaal	Pas op, wees voorzichtig Verificatie
Blauw	Gebodssignaal	Handelwijze of specifieke actie - verplichting tot het dragen van de persoonlijke beschermingsuitrusting.
Groen	Reddingsignaal, eerste hulp-signaal	Deuren, uitgangen, wegen, materiaalposten, lokalen.
	Veilige situatie	Terugkeer naar de normale situatie

3. De doeltreffendheid van een signalering mag niet in het gedrang worden gebracht door:
 - 1° de aanwezigheid van een andere signalering of van een andere emissiebron van hetzelfde type die de zicht- of hoorbaarheid verstoren. Dit houdt ondermeer in dat:
 - a. vermeden wordt teveel borden dicht bij elkaar te plaatsen;
 - b. niet terzelfder tijd twee lichtsignalen worden gebruikt die met elkaar kunnen worden verward;

- c. geen lichtsignaal wordt gebruikt in de nabijheid van een andere, weinig verschillende lichtbron;
- d. niet terzelfdertijd twee geluidssignalen worden gebruikt;
- e. geen geluidssignaal wordt gebruikt als het omgevingslawaaï te sterk is;

2° een slecht ontwerp, een ontoereikend aantal, een slechte plaatsing, een slechte staat of een slechte werking van de signaleringsmiddelen of -voorzieningen. Dit houdt ondermeer in dat:

- a. de signaleringsmiddelen en -voorzieningen, al naar gelang van het geval, geregeld moeten worden schoongemaakt, onderhouden, geverifieerd en gerepareerd, zo nodig vervangen, met het oog op het behoud van hun intrinsieke en/of functionele kwaliteiten;
- b. het aantal signaleringsmiddelen of -voorzieningen dat moet worden aangebracht, en de plaats ervan afhankelijk zijn van de grootte van de risico's of gevaren of van de te beveiligen zone;
- c. bij signaleringen die een energiebron behoeven, in een noodinstallatie voorzien moet zijn voor het geval dat deze energiebron zou uitvallen, behalve indien het risico ophoudt te bestaan bij het uitvallen van de energie;
- d. een licht- of geluidssignaal bij inwerkingstelling het begin van een gevergd actie aangeeft en dat de duur ervan even lang moet zijn als de actie het vereist;
- e. de licht- en geluidssignalen na ieder gebruik onmiddellijk opnieuw ingeschakeld moeten worden;
- f. de licht- en geluidssignalen vóór de ingebruikneming op hun goede werking en reële doeltreffendheid moeten worden gecontroleerd. Die controle moet nadien voldoende vaak worden herhaald;
- g. indien de betrokken werknemers een beperkt gehoor- of gezichtsvermogen hebben, onder meer door het dragen van individuele beschermende uitrusting, adequate aanvullende maatregelen of vervangingsmaatregelen dienen te worden genomen.

BIJLAGE II

Voorschriften betreffende de signaleringsborden

1. Algemene intrinsieke kenmerken:

- 1° De pictogrammen moeten zo eenvoudig mogelijk zijn en de voor het begrip overbodige details dienen te worden weggelaten.
- 2° De specifieke borden in punt 3 moeten voor de aldaar omschreven verboden handelingen, gevaren, verplichtingen of andere informatie, gebruikt worden. De gebruikte pictogrammen mogen licht afwijken van of meer gedetailleerd zijn dan de voorstellingen in punt 3. De betekenis ervan dient evenwel dezelfde te zijn en verschillen of aanpassingen mogen de betekenis niet onduidelijk maken.
- 3° De borden moeten gemaakt zijn van materiaal met een zo groot mogelijke schokvastheid en weerbestendigheid.
- 4° De borden moeten dusdanige afmetingen en kleur- en lichttechnische eigenschappen bezitten dat zij goed zichtbaar en gemakkelijk te begrijpen zijn.

2. Gebruiksomstandigheden:

- 1° De borden worden in beginsel, rekening houdend met eventuele obstakels, op passende hoogte en op een passende plaats ten opzichte van het gezichtsveld geïnstalleerd, hetzij bij de toegang tot een zone waar een algemeen risico bestaat hetzij in de onmiddellijke nabijheid van een bepaald risico of het te signaleren object, en wel op een goed verlichte en gemakkelijk toegankelijke en zichtbare plaats.

Bij slechte natuurlijke verlichtingsomstandigheden dienen fluorescerende kleuren, reflecterende materialen of kunstlicht te worden gebruikt.

- 2° Een bord moet worden verwijderd zodra de situatie die de aanwezigheid ervan rechtvaardigt, niet meer bestaat.

3. Te gebruiken borden:

1° Verbodsborden:

a. Intrinsieke kenmerken:

- rond;
- zwart pictogram op witte achtergrond, rode rand en balk (die van links naar rechts over het pictogram loopt onder een hoek van 45° ten opzichte van de horizontale lijn) (de rode kleur moet ten minste 35 % van het oppervlak van het bord beslaan);

b. Specifieke borden:

Verboden te roken

Vuur, open vlam en roken
verboden

Verboden voor voetgangers

Verboden met water
te blussen

Geen drinkwater

Geen doorgang voor onbe-
voegden

Verboden voor transportvoertuigen

Niet aanraken

2° Waarschuwingsborden:

a. Intrinsieke kenmerken:

- driehoekig;
- zwart pictogram op gele achtergrond, zwarte rand (de gele kleur moet ten minste 50 % van het oppervlak van het bord beslaan);

b. Specifieke borden:

Ontvlambare stoffen of hoge
temperatuur ⁽¹⁾

Explosieve stoffen

Giftige stoffen

⁽¹⁾ In afwezigheid van een specifiek bord voor hoge temperatuur.

Bijtende stoffen

Radioactieve stoffen

Hangende lasten

Transportvoertuigen

Gevaar voor elektrische spanning

Gevaar ⁽¹⁾

Laserstraal

Oxiderende stoffen

Niet - ioniserende straling

Belangrijk magnetisch veld

Struikelen

Vallen door hoogteverschil

Biologisch gevaar ⁽²⁾

Lage temperatuur

⁽¹⁾ Dit waarschuwingsbord wordt niet gebruikt om te waarschuwen voor gevaarlijke stoffen of mengsels, behalve in gevallen waarin het waarschuwingsbord wordt gebruikt in overeenstemming met punt 4 van bijlage III, om de opslag van gevaarlijke stoffen of mengsels aan te geven. (3)

⁽²⁾ Pictogram zoals bedoeld in het koninklijk besluit van 4 augustus 1996 betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan biologische agentia op het werk.

3° Gebodsborden:

a. Intrinsieke kenmerken:

- rond;
- wit pictogram op blauwe achtergrond (de blauwe kleur moet ten minste 50 % van het oppervlak van het bord beslaan);

b. Specifieke borden:

Oogbescherming verplicht

Veiligheidshelm verplicht

Gehoorscherming verplicht

Adembescherming verplicht

Veiligheidsschoenen
verplicht

Veiligheidshandschoenen
verplicht

Veiligheidspak verplicht

Gelaatsbescherming
verplicht

Individueel veiligheidsharnas
verplicht

Verplichte oversteekplaats
(voor voetgangers)

Algemeen gebod
(eventueel samen met een ander bord)

4° Reddingsborden:

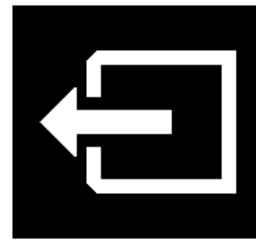
a. Intrinsieke kenmerken:

- rechthoekig of vierkant;
- wit pictogram op groene achtergrond (de groene kleur moet ten minste 50 % van het bord beslaan);

b. Specifieke borden:

Plaats of richting van een uitgang die gewoonlijk door de in de inrichting aanwezige personen gebruikt wordt; dit pictogram mag slechts gebruikt worden voor uitgangen die ook aan de eisen voor nooduitgangen voldoen (te plaatsen boven, of boven een doorgang naar, een uitgang)

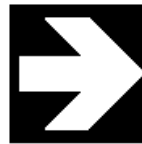
Richting van een uitgang (naar links) die gewoonlijk door de in de inrichting aanwezige personen gebruikt wordt; dit pictogram mag slechts gebruikt worden voor uitgangen die ook aan de eisen voor nooduitgangen voldoen (een symmetrisch pictogram wordt gebruikt voor een uitgang naar rechts; dit bord mag eveneens geheld worden)

Plaats of richting van een nooduitgang (te plaatsen boven, of boven een doorgang naar, een nooduitgang)

Richting van een nooduitgang (naar links) (een symmetrisch pictogram wordt gebruikt voor een nooduitgang naar rechts; dit bord mag eveneens geheld worden)

Te volgen richting
(wordt samen met één van de onderstaande borden gebruikt)

Eerste hulp

Draagberrie

Veiligheidsdouche

Ogen spoelen

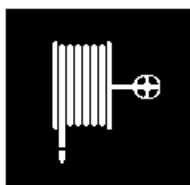
Telefoon voor redding en eerste hulp

5° Borden in verband met het brandbestrijdingsmaterieel:

a. Intrinsieke kenmerken:

- rechthoekig of vierkant;
- wit pictogram op rode achtergrond (de rode kleur moet ten minste 50 % van het oppervlak van het bord beslaan);

b. Specifieke borden:

Brandslang

Ladder

Blusapparaat

Telefoon voor
Brandbestrijding

Te volgen richting
(wordt samen met één van de bovenstaande borden gebruikt)

BIJLAGE III

VOORSCHRIFTEN INZAKE SIGNALERING OP RECIPIENTEN EN LEIDINGEN

1. De signalering op de recipiënten en de leidingen moet op de volgende wijze worden aangebracht :
 - op de zichtbare zijde(n);
 - in de vorm van hard materiaal, zelfklevend materiaal of verf.
2. De intrinsieke kenmerken bedoeld in de bijlage II, punt 1, 3°, en de gebruiksomstandigheden, bedoeld in de bijlage II, punt 2, betreffende de signaleringsborden, zijn, als daar reden toe is, van toepassing op de etikettering bedoeld in de artikelen 10 en 11.
3. De op leidingen gebruikte etikettering moet, onverminderd artikel 10 en de punten 1 en 2, zichtbaar en voldoende herhaald worden aangebracht in de nabijheid van de meest gevaarlijke plaatsen, zoals kleppen en aansluitingspunten.
4. De voorraden van een aantal gevaarlijke stoffen of [mengsels (3)], bedoeld in artikel 10, kunnen worden aangeduid door het waarschuwingsbord "gevaar", geplaatst overeenkomstig de bepalingen van artikel 11, tweede lid.

BIJLAGE IV

VOORSCHRIFTEN INZAKE DE IDENTIFICATIE EN LOKALISATIE VAN HET BRANDBESTRIJDINGSMATERIEEL

1. Het brandbestrijdingsmaterieel moet geïdentificeerd worden door het kleuren van het materieel en door middel van een lokalisatiebord en/of het kleuren van de plaatsen of de toegangen tot de plaatsen waar het brandbestrijdingsmaterieel zich bevindt.

2. De identificatiekleur van het brandbestrijdingsmaterieel is rood.

Met het oog op een gemakkelijke identificatie moet het rode oppervlak groot genoeg zijn.

3. De in de bijlage II, punt 3, 5°, bedoelde borden moeten worden gebruikt al naar gelang van de plaats waar dit materiaal zich bevindt.

BIJLAGE V

VOORSCHRIFTEN INZAKE DE SIGNALERING VAN OBSTAKELS EN GEVAARLIJKE PLAATSEN EN DE MARKERING VAN VERKEERSWEGEN

1. Signalering van obstakels en gevaarlijke plaatsen:

- 1° De signalering van gevaar door stoten tegen obstakels, door vallende voorwerpen of personen, geschiedt door middel van geel, afgewisseld met zwart, of rood, afgewisseld met wit, binnen de bebouwde zones van de onderneming waartoe de werknemers in het kader van hun werk toegang hebben.
- 2° De afmetingen van de signalering dienen rekening te houden met de afmetingen van het gesignaleerde obstakel of de gesignaleerde gevaarlijke plaats.
- 3° De gele en zwarte of rode en witte banden moeten onder een hoek van circa 45° worden aangebracht en ongeveer dezelfde afmetingen hebben.
- 4° Voorbeeld:

2. Markering van verkeerswegen:

- 1° De verkeerswegen voor voertuigen dienen duidelijk door middel van doorlopende strepen met een goed zichtbare kleur - bij voorkeur wit of geel, doch afhankelijk van de kleur van de grond - te worden aangegeven.
- 2° Bij het aanbrengen van de strepen moet rekening worden gehouden met de nodige veiligheidsafstanden tussen de voertuigen die er kunnen rijden en elk voorwerp dat zich in de nabijheid kan bevinden alsook tussen de voetgangers en de voertuigen.
- 3° In de bebouwde zones moeten de zich buiten bevindende permanente wegen niet worden gemarkeerd, voor zover zij voorzien zijn van passende hekken of een passende bestrating.

BIJLAGE VI

VOORSCHRIFTEN INZAKE DE LICHTSIGNALEN

1. Intrinsieke kenmerken:

- 1° Rekening houdend met de gebruiksomstandigheden moet het door een signaal uitgezonden licht een aan de omgeving aangepast lichtcontrast veroorzaken dat niet tot verblinding mag leiden maar voldoende zichtbaar moet zijn.
- 2° Het lichtoppervlak dat een signaal uitzendt, moet uniform van kleur zijn of een pictogram op een bepaalde achtergrond bevatten.
- 3° De uniforme kleur moet beantwoorden aan de tabel inzake de betekenis van de kleuren, opgenomen in bijlage I, punt 2.
- 4° Wanneer het signaal een pictogram bevat, moet dit voldoen aan alle op signaleringsborden van toepassing zijnde regels, als nader omschreven in bijlage II.

2. Bijzondere gebruiksregels:

- 1° Wanneer een voorziening een continu en intermitterend signaal kan uitzenden, moet het intermitterende signaal worden gebruikt om ten opzichte van het continue signaal aan te geven dat het gaat om een situatie die een groter gevaar inhoudt of waarbij de gewenste of verplichte interventie of actie met grotere spoed moet worden uitgevoerd.

De duur van elke flits en de frequentie van de flitsen van een intermitterend lichtsignaal moeten zodanig zijn geregeld :

- dat een goede perceptie van de boodschap wordt gegarandeerd en
 - dat wordt vermeden dat er verwarring ontstaat tussen verschillende lichtsignalen, respectievelijk tussen een intermitterend en een continu lichtsignaal.
- 2° Wanneer een intermitterend lichtsignaal wordt gebruikt in plaats of ter aanvulling van een geluidssignaal, moet de code van het signaal identiek zijn.
 - 3° Een voorziening om een lichtsignaal uit te zenden in geval van groot gevaar, moet speciaal bewaakt worden of uitgerust zijn met een reservelamp, die, bij defect van de in gebruik zijnde lamp, automatisch haar functie overneemt.

BIJLAGE VII

VOORSCHRIFTEN INZAKE DE AKOESTISCHE SIGNALLEN.

1. Intrinsieke kenmerken:

1° Een akoestisch signaal moet:

- a. een geluidsniveau hebben dat duidelijk hoger is dan het niveau van het omgevingslawaaï, zodat het goed hoorbaar is, doch niet te luid of pijnlijk voor de oren;
- b. gemakkelijk herkenbaar zijn, ondermeer rekening houdend met de duur van de impulsen en met het interval tussen impulsen en groepen van impulsen, en gemakkelijk te onderscheiden zijn van een ander geluidssignaal en andere omgevingsgeluiden.

2° Wanneer een voorziening een akoestisch signaal met variabele en vaste frequentie kan uitzenden, moet de variabele frequentie worden gebruikt om ten opzichte van de vaste frequentie aan te geven dat het gaat om een situatie die een groter gevaar inhoudt of waarbij de gewenste of verplichte interventie of actie met grotere spoed moet worden uitgevoerd.

2. Te gebruiken code:

Het geluid van een ontruimingssignaal moet continu zijn.

BIJLAGE VIII

VOORSCHRIFTEN INZAKE DE MONDELINGE MEDEDELING

1. Intrinsieke kenmerken:

- 1° De mondelinge mededeling vindt plaats tussen een spreker of zender en één of meer toehoorders, en wel in de vorm van korte teksten, woordgroepen en/of afzonderlijke woorden, eventueel gecodeerd.
- 2° De mondelinge boodschappen moeten zo kort, eenvoudig en duidelijk mogelijk zijn; de taalvaardigheid van de spreker en het gehoorvermogen van de toehoorder(s) moeten voldoende zijn om een ondubbelzinnige communicatie tot stand te brengen.
- 3° De mondelinge medewerking is direct (gebruik van de menselijke stem) of indirect (menselijke stem of spraaksynthese, verspreid door een gepast middel).

2. Bijzondere gebruiksregels:

- 1° De betrokken personen moeten de gebruikte taal goed kennen, zodat zij de mondelinge boodschap correct kunnen uitspreken en begrijpen en zich al naar gelang van de boodschap op passende wijze kunnen gedragen op het vlak van de veiligheid of de gezondheid.
- 2° Wanneer een mondelinge mededeling wordt gebruikt in plaats of ter complementering van hand- of armseinen, moeten, als er geen codes worden gebruikt, woorden worden gebezigd zoals bijvoorbeeld:
 - start: om het begin van een commando aan te duiden;
 - stop: om een beweging te onderbreken of te beëindigen;
 - einde: om de werkzaamheden stop te zetten;
 - hijsen: om een last te doen ophijsen;
 - vieren: om een last te doen dalen;
 - vooruit
achteruit
naar rechts
naar links } de betekenis van deze bewegingen dient in voorkomend geval gecoördineerd te worden met de dienovereenkomstige hand- of armseinen;
 - gevaar: om een noodstop af te dwingen;
 - snel: om uit veiligheidsoverwegingen een beweging te versnellen.

BIJLAGE IX

VOORSCHRIFTEN INZAKE DE HAND- EN ARMSEINEN.

1. Intrinsieke kenmerken:

Een hand- en armsein moet precies en eenvoudig zijn, uit een breed gebaar bestaan; gemakkelijk te geven en te begrijpen zijn en goed van een ander hand- of armsein kunnen worden onderscheiden.

Het gelijktijdig gebruik van beide armen dient symmetrisch te verlopen en mag slechts één enkel signaal weergeven.

Mits zij een ten minste gelijkwaardige betekenis en begrijpelijkheid hebben en beantwoorden aan de hierboven genoemde kenmerken, mogen de gebruikte hand- en armseinen licht afwijken van of meer gedetailleerd zijn dan de in punt 3 opgenomen voorstellingen.

2. Bijzondere gebruiksregels:

1° De persoon die seinen geeft, genaamd seingever, geeft met behulp van hand- en armseinen besturingsinstructies door aan de ontvanger van de seinen, genaamd bestuurder.

2° De seingever moet de gehele besturingsoperatie kunnen zien, zonder daarbij door de handeling gehinderd te worden.

3° De seingever moet zijn aandacht uitsluitend wijden aan het geven van de besturingsinstructies en de veiligheid van de werknemers die zich in de nabijheid bevinden.

4° Wanneer niet aan de in punt 2, 2°, genoemde voorwaarden kan worden voldaan, dienen één of meer bijkomende seingeverers te worden ingeschakeld.

5° De bestuurder moet de in uitvoering zijnde transportbeweging stopzetten om nieuwe instructies te vragen, wanneer hij de ontvangen orders niet met de nodige veiligheids garanties kan uitvoeren.

6° Maatregelen ter ondersteuning van de hand- en armseinen:

- a. De seingever moet gemakkelijk door de bestuurder kunnen worden herkend.
- b. De seingever dient één of meer geëigende herkenningstekens te dragen, bijvoorbeeld, jas, helm, ondermouwen, armbanden, bats (seinschijf).
- c. Deze herkenningstekens dienen een heldere, bij voorkeur voor alle tekens gelijke kleur te hebben, die uitsluitend door de seingever mag worden gebruikt.

3. Te gebruiken gecodeerde gebaren:

Inleidende opmerking:

De hierna aangegeven gecodeerde gebaren doen geen afbreuk aan het gebruik van andere, op het niveau van de Europese ruimte van toepassing zijnde, codes, met name in bepaalde activiteitssectoren, waarmee dezelfde handelingen worden aangeduid.

Betekenis	Beschrijving	Illustratie
A. Algemene gebaren.		
BEGIN Pas op ! Begin van commando	Beide armen zijn horizontaal gestrekt met de handpalmen naar voren.	
STOP Onderbreking Einde van de beweging	De rechterarm is opgeheven en de rechterhandpalm naar voren gehouden.	
EINDE Einde van de werkzaamheden.	Beide handen zijn ter hoogte van de borst samengevoegd.	
B. Verticale bewegingen.		
HIJSEN	Met de opgeheven rechterarm en naar voren gebrachte rechterhandpalm wordt traag een cirkelbeweging gemaakt.	
VIEREN	Met de naar beneden gerichte rechterarm en naar binnen gehouden rechterhandpalm wordt traag een cirkelbeweging gemaakt.	
VERTIKALE AFSTAND	De afstand wordt met de handen aangegeven.	

Betekenis	Beschrijving	Illustratie
-----------	--------------	-------------

C. Horizontale bewegingen.

VOORUIT	Beide armen worden gebogen, beide handpalmen worden naar binnen gehouden en met de voorarmen worden trage bewegingen naar het lichaam toe gemaakt.	
ACHTERUIT	Beide armen worden gebogen, beide handpalmen worden naar buiten gehouden, met de voorarmen worden trage bewegingen van het lichaam af gemaakt.	
NAAR RECHTS ten opzichte van de signaalgever	Met de ongeveer horizontaal gestrekte rechterarm en de naar beneden gehouden rechterhandpalm worden trage richtingaanwijzende bewegingen gemaakt.	
NAAR LINKS ten opzichte van de signaalgever	Met de ongeveer horizontaal gestrekte linkerarm en de naar beneden gehouden linkerhandpalm worden trage richtingaanwijzende bewegingen gemaakt.	
HORIZONTALE AFSTAND	De afstand wordt met de handen aangegeven.	

Betekenis	Beschrijving	Illustratie
-----------	--------------	-------------

D. Gevaar.

<p>GEVAAR</p> <p>Noodstop</p>	<p>Beide armen opgeheven, handpalmen naar voren.</p>	
<p>SNELLE BEWEGING</p>	<p>De gecodeerde, bevelende gebaren ter aangeving van de bewegingen worden zeer snel uitgevoerd.</p>	
<p>TRAGE BEWEGING</p>	<p>De gecodeerde, bevelende gebaren ter aangeving van de bewegingen worden zeer langzaam uitgevoerd.</p>	